

Angol igeidők szóbeli gyakoroltatása kommunikatív módszerrel

ALBERT MÓNIKA

SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája, Szeged

albert.monika@szte.hu

1. Bevezetés

Ha nyelvtanulóként visszagondolunk azokra a nyelvvórákra, amikor új nyelvtani szerkezeteket tanultunk és gyakoroltunk, vajon mi jut eszünkbe? Talán az, hogy a tanár – egy hatalmas táblázattal szemléltetve – hosszadalmasan magyarázza az új nyelvtani struktúrát a táblánál. Esetleg az, hogy unalmas nyelvtani feladatok hosszú sorát kell megoldani. Netalán az, hogy mondatokat kell fordítani az új nyelvtani ismeretek felhasználásával. De ennek tényleg így kell lennie? Csak ilyen módon lehet egy új nyelvtani jelenséget megtanítani és gyakoroltatni?

Az idegennyelv-oktatásnak mindig is sokat vitatott témája volt, hogy vajon milyen mértékben van szükség a nyelvtan elsajátítására a hatékony nyelvhasználathoz, nem tagadva azt, hogy nyelvtani alapok nélkül nem tudunk használni egy idegen nyelvet sem. A nyelvtan tanításával kapcsolatban számos probléma merülhet fel a nyelvvórán. A nyelvtani szabályokat a tanulóknak – és nem a tanároknak – kellene megfogalmazniuk, de ez a gyakorlatban legtöbbször nem így történik. A diákok a nyelvtani szabályok terminológiáját nem értik, sőt azt sem, hogyan kapcsolódik az új nyelvtan az adott lecke témájához. Sok esetben a tanóra nem integrálja a nyelvtant a kommunikatív módszer által követett négy alapkészségbe, az új nyelvtani jelenség bemutatását unalmas feladatok sora követi, és a nyelvtanulók nem tudják a kommunikációban hatékonyan használni azt (Pekoz 2008).

A kommunikatív nyelvtanítás a négy alapvető készségre helyezi a hangsúlyt, de ez nem zárja ki a nyelvtani szerkezetek kommunikatív módon történő gyakorlását. Nézzük, mit jelent az, ha egy nyelvtani jelenséget kommunikatív módon szeretnénk az osztályteremben elsajátíttatni. Az ilyen típusú tanóra kezdődhet az új nyelvtani szerkezet bemutatásával egy szövegben, fontos azonban, hogy a kommunikatív nyelvoktatás alapelveit figyelembe véve induktív módon jöjjenek rá a tanulók a nyelvtani szabályokra, és ne mi mondjuk el nekik előre azokat. Ezután jöhet a második fázis, ahol kontrollált módon gyakoroltathatjuk az új nyelvtant. A kommunikatív nyelvtanóra azonban nem áll itt meg,

hanem ezek után lehetőséget ad arra, hogy a diákok szabadon használhassák az új nyelvtani jelenséget akár szóban, akár írásban, de mindenképpen integrálva az eddigi ismereteiket és személyes tapasztalataikat, élményeiket (Littlewood 2002).

A szakirodalom a nyelvtani szerkezetekre irányuló kommunikatív feladatokat különböző kategóriákba sorolja (Chung 2006). A *játékok* stresszmentes környezetben biztosítanak lehetőséget az élvezetes gyakorláshoz. A *természetes kontextusba helyezést szolgáló tevékenységek* szakítanak a nyelvtani struktúrák mondatszintű gyakoroltatásával, és megmutatják azok működését párbeszédekben vagy írott szövegekben. A *készségek integrálását célzó tevékenységek* – mint ahogy az elnevezés is mutatja – a szövegértést, a hallás utáni értést, a beszéd-készséget és az íráskészséget egy feladaton belül fejlesztik az új nyelvtan gyakoroltatásával. A *személyes bevonódást ösztönző feladatok* hatalmas motivációs erővel bírnak, ugyanis az általános érvényű nyelvtani mondatok helyett a tanulók saját magukról beszélhetnek, egymástól kérdezhetnek az új nyelvtan használatával. Emellett természetesen nagyon fontos a tanár tevékenységben betöltött szerepe is, amit az adott feladattípushoz kell igazítani.

Előadásomban a fenti kategóriák közül a játékokat emelem ki, olyan játékokat, amelyek egyben ösztönzik a személyes bevonódást is, ugyanis úgy gondolom, hogy a mindennapi gyakorlatban ezeket lehet a legkönnyebben beépíteni az általános iskolai nyelvórákba. A nyelvtani játékok nemcsak abban segítenek, hogy tudáshoz jussanak a tanulók, hanem abban is, hogy ezt a tudást alkalmazni tudják. A játékok motiválnak, képesek tartósan fenntartani a gyerekek figyelmét, akik eközben mintegy észrevétlenül sajátítják el az új nyelvtant (Vernon 2009).

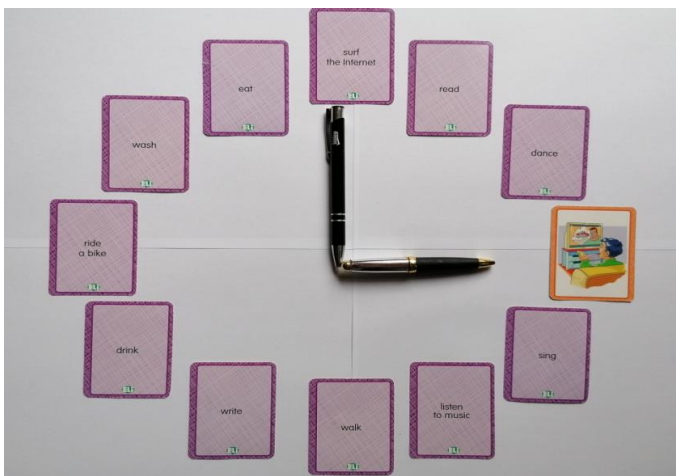
A nyelvtani jelenség pedig, amelyen keresztül példákat szeretnék hozni a játékok alkalmazására, nem más, mint az igeidők gyakorlása. Nem véletlenül esett a választásom erre az anyagra. Az angol igeidőket, melyeknek rendszere egyáltalán nem egyszerű, az általános iskolai nyelvoktatás minden szintjén tartalmazza a tananyag, minden tanévben ismételve és egy kicsit bővítve a használatukat. Ez az a nyelvtani jelenség tehát, amely elkerülhetetlen bármely angolnyelv-tanár számára. A kerettanterv³⁶ az általános iskola 5–8. évfolyamára a 12 angol igeidő közül 3 jelen időt, 2 múlt időt és 1 jövő időt tartalmaz. A következőkben

³⁶ https://kerettanterv.oh.gov.hu/02_melleklet_5-8/index_alt_isk_felso.html

példák segítségével szeretném szemléltetni, hogyan lehet ezeket szóban gyakoroltatni a kommunikatív nyelvoktatás jegyében.

2. Jelen idők

A *present simple* (egyszerű jelen idő) tanítása szinte mindegyik tankönyvben a napirend bemutatásával párosul, és az az elsődleges célunk, hogy a tanuló az időpontokkal együtt el tudja mesélni, mit csinál egy átlagos napon reggeltől estig. A következő játék együtt gyakoroltatja ezeket a cselekvéseket az időpontokkal. Szükségünk van hozzá 12 rajzra, amely egy-egy napirenddel kapcsolatos tevékenységet ábrázol, és ezeket lefordítva le kell raknunk körbe a padlóra az óra számlapjának megfelelően. Egyesével felfordítjuk a képeket, és a gyerekeknek el kell mondaniuk, hogy az adott időpontban mit csinálnak. Miután elmondták mind a 12 mondatot, újra visszafordítjuk a kártyákat, és emlékezetből kell visszamondani a mondatokat, illetve kérhetjük tőlük azt is, hogy egyes szám 3. személyben mondják el ugyanezt, vagy kérdezzenek rá az időpontokra.



1. ábra: Napirend gyakorlása a present simple igeidő használatával.

A *present simple* másik fő használata a bemutatkozás és általános információk közvetítése. Az ehhez kapcsolódó kérdéseknél mindig gondot okoz a *do* és a *does* segédigék használata. Ennek gyakoroltatását célozza a következő játék. A gyerekek párokban dolgoznak, és kapnak egy-egy fotót egy furcsa kinézetű emberről, hozzá pedig egy kérdőívet. A fantáziájukat használva ki kell tölteniük erről a személyről az adatokat, majd utána párokban kérdezik egymást a kérdőív kategóriáit követve, és természetesen válaszolnak is a feltett kérdésekre.



a kép forrása: pixabay.com

first name: _____ surname: _____
age: _____ job: _____
married? _____ children: _____
country: _____ city: _____
hobbies: _____ pets: _____
sports: _____ favourite food: _____
car: _____ favourite colour: _____

2. ábra: Kérdőív a simple present igeidő gyakorlásához

A *present continuous* (folyamatos jelen idő) egyik fő használata a képleírás, így a játékok is kapcsolódhatnak képekhez. A klasszikus „találd meg a két kép között a különbséget” játékon túl másképp is ösztönözhetjük a diákokat arra, hogy a folyamatos jelen idő használatával kommunikáljanak. A 3 fős csapatokból bent marad a teremben egy ember, a többiek kimennek. A bent maradó csapattagoknak kivetítünk egy képet, majd bejön a második csapattag, annak ők körülírják idegen nyelven a képen látottakat, majd bejön a harmadik csapattag, akinek le kell rajzolnia a képet a második csapattag beszámolója alapján. A végén összehasonlítjuk a rajzokat az eredeti képpel.

A folyamatos jelen idő gyakorlásához újságból kivágott képeket is használhatunk. Megmutatunk a képből egy részletet, a tanulóknak pedig tippelniük kell angolul, hogy mi is történik a képen. Egyre több részletet fedünk fel, a végén pedig kiderül, hogy kinek a mondata állt legközelebb a valósághoz.



3. ábra: Képek a Present Continuous igeidő gyakorlásához
(A kép forrása: pixaby.com.)

A *present perfect* (befejezett jelen idő) változatos szerkezetei és használata általában sok gondot szokott okozni a nyelvtanulóknak, ugyanis a magyar nyelvben ez az igeidő nem létezik. Ha egy ilyen nyelvtani szerkezetnél a szórendet szeretnénk gyakoroltatni, akkor a következő játék a jó választás. Felírjuk a táblára egy mondat összes szavának a kezdőbetűjét a megfelelő sorrendben. A gyerekeknek egy nyelvtanilag helyes mondatot kell alkotniuk ezeknek a betűknek a felhasználásával, mindenki kap egy pontot, akinek ez sikerül. Általában számtalan jó megoldás szokott születni, olyanok is, amelyekre nem is gondoltam, és természetesen ők is adhatnak egymásnak feladványokat.

példa: M b h g t t c → My brother has gone to the cinema.

vagy: H y d y h y? → Have you done your homework yet?

A dobókockát nem csak a hagyományos társasjátékokhoz használhatjuk. A következő 6x6-os táblázat igéket tartalmaz, és a rendhagyó igék *past participle* alakját, illetve a *present perfect* igeidőt gyakoroltatja. A gyerekek párokban játszanak, kétszer dobnak egymás után a dobókockával. Ha például a két dobott szám 1 és 2, akkor az *see* igével kell eljátszaniuk egy rövid dialógust, amely során információt szeretnének megtudni a párjuktól.

- *Have you ever seen a ghost?*
- *Yes, I have. / No, I haven't.*
- *Oh, really? That's strange / funny/ ...*

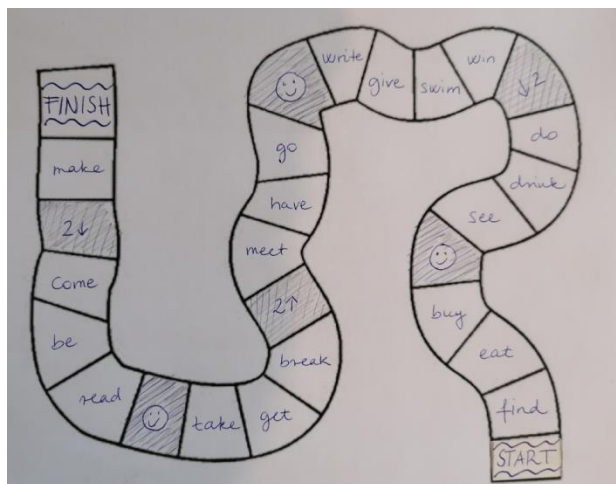
	1	2	3	4	5	6
1	cut	break	drink	eat	make	hit
2	see	buy	swim	ride	drive	hurt
3	be	have	get	give	meet	do
4	bite	build	hear	sell	sing	write
5	put	take	speak	swim	win	run
6	ring	lose	sit	pay	lie	forget

1. táblázat: A past participle alakok gyakorlásához.

3. Múlt idők

Tapasztalataim szerint a gyerekek szívesen társasjátékoznak egymással akár párban, akár kisebb csoportokban. Ha van egy jó társasjátéksablonunk, mindig más és más tartalommal tölthetjük meg, attól függően, hogy melyik nyelvtani jelenséget szeretnénk gyakoroltatni, és

semmi másra nincs szükségünk, csak dobókockákra és bábukra. Az alábbi képen egy olyan társasjáték látható, amely a rendhagyó igék múlt idejét gyakoroltatja. Az igéket én diktálom nekik szótári alakban, ők azokat tetszőleges sorrendben beírják, elhelyezik a speciális mezőket (lépj vissza kettőt, dobj még egyszer...), és kiszínezik a társasjátékot. Ha valaki rálép egy mezőre, mondania kell egy igaz mondatot magáról múlt időben, ha ez sikerül, továbbléphet.



4. ábra: Társasjáték a past simple igeidő gyakorlásához

A következő játékkal nemcsak a nyelvtant, hanem a számokat is lehet gyakorolni. Felírom a táblára a számokat 0–9-ig, és mindegyik szám alá írok egy betűt. A gyerekeknek rendhagyó múlt idejű igéket kell összeállítaniuk a betűkből, de úgy, hogy a hozzá tartozó számkódot írják le. Ezután felolvassák egymásnak a számkódot, a többieknek pedig rá kell jönniük, melyik rendhagyó igeire gondolt az adott tanuló.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
S	T	A	H	M	E	R	D	N	I

5. ábra: Táblázat a past simple igeidő gyakorlásához
például: 4275 → MADE

A *past continuous* (folyamatos múlt idő) gyakorlásához a következő játék kiválóan alkalmas. Megbeszélünk egy helyszínt vagy egy helyzetet, a diákoknak pedig el kell mondaniuk folyamatos múlt időben, hogy mondjuk, tegnap délután 3 órakor éppen mit csináltak. Lehet először

klasszikus helyszínekkel kezdeni (park, strand, sportpálya), majd átváltani néhány kreatívabb helyszínre, mint például diliház vagy milliomosok klubja. A gyerekek el is játszhatják a cselekvéseket, majd egyes szám 3. személyben el is mondhatják a többiekről, hogy azok éppen mit csináltak.

A nyelviileg magasabb szinten álló és kreatívabb csoportokban ki lehet próbálni ezt a játékot is: a gyerekeknek arra a kérdésre kell írniuk egy mondatot a *past continuous* (folyamatos múlt idő) használatával, ami erre a kérdésre válaszol: *What were you doing yesterday at midnight?* A válaszokban minél furcsább dolgokat kell leírniuk, és meg is kell indokolniuk, hogy miért is tették ezt.

Példa:

teacher: *What were you doing yesterday at midnight?*

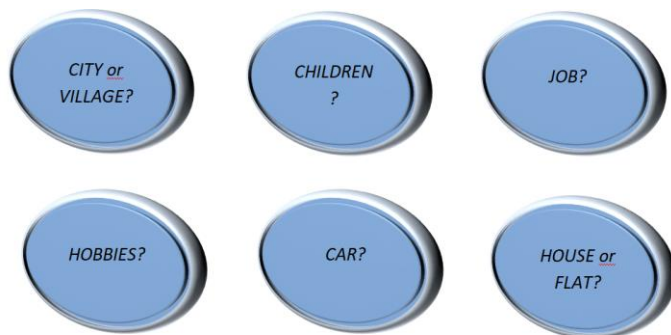
student: *I was sitting on the roof of our house.*

teacher: *Why were you doing that?*

student: *Because I'm a werewolf and I was watching the full moon.*

4. Jövő idő

Tapasztalataim szerint a tanulók nagyon szeretnek magukról mesélni, főleg ha olyan téma kerül elő, amely nem kötődik szorosan az iskolához. Az alábbi buborékos feladatnál a tanulók párban dolgoznak, de utána a csoport előtt is meg lehet beszélni néhány választ. Mindenki kap egy lapot, amelyen 6-8 kör van egy-egy kategóriával. A tanulóknak mindegyik körbe egy szót kell beírniuk magukról a megadott kategóriához. Amikor végeztek, párokban kérdéseket tesznek fel, majd megválaszolják ezeket. Mivel a válaszok különbözőek, így mindegyik kis párbeszéd másról fog szólni. Az alábbi játék a *future simple-t* (egyszerű jövő idő) gyakoroltatja, és a diákoknak azt kell elképzelniük és elmesélniük, hogy mi fog velük történni 20 év múlva.



6. ábra: Buborékok a future simple igeidő gyakorlásához

Példa a párbeszédes feladathoz:

A: *Where will you live, in a big city or in a village?*

B: *I will live in a big city.*

A: *Will you live in Hungary or in another country?*

B: *I think I will live abroad. Maybe in London or in Paris.*

5. Összegzés

Remélem, a fentiekben sikerült megmutatnom, hogy a játékos tevékenységek beépítése a nyelvórákba nem csak szókincs fejlesztésére alkalmas. A nyelvtani jelenségek gyakoroltatására is lehet olyan változatos játékokat találni, amelyekkel a bonyolultnak tűnő angol igeidőket motiváló módon, érdekesen, kontextusba beépítve tudjuk elsajátíttatni a tanulókkal.

Irodalom

- Chung, S. F. 2006. A communicative approach to teaching grammar. Theory and Practice. *The English Teacher* 34. Januar.
- Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyamára, 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI-rendelet 2. melléklete: https://kerettanterv.oh.gov.hu/02_melleklet_5-8/index_alt_isk_felso.html. (Letöltés: 2020. 05. 10.)
- Littlewood, W. 2002. *Communicative Language Teaching. An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pekoz, B. 2008. Integrating Grammar for Communicative Language Teaching. *The Internet TESL Journal* 14/10.
- Vernon, S. 2009. *Teaching Grammar with Games in the ESL Classroom*. http://www.teachingenglishgames.com/Articles/Teaching_Grammar_with_Games_in_the_ESL_Classroom.htm (Letöltés: 2020. 03. 10.)